

ALİ AKBAŞ'IN KUŞ SOFRASI ADLI ŞİİR KİTABINDA MİLLİ DEĞERLERİN ÇOCUK DUYARLIĞINDAN DİLE GETİRİLMESİ

Prof. Dr. S. Dilek Yalçın Çelik*

Öz

Ali Akbaş, çağdaş Türk edebiyatının temsilcilerinden birisidir. *Kuş Sofrası* şairin ikinci şiir kitabıdır. Kitap, çocuk edebiyatı alanında 1991 yılında ödül almıştır. Ancak şair kitabının sadece çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirilmesini istemez. Çünkü kitap şairi tarafından gerek içerik gerekse biçim açısından özenle kurgulandığı için tüm okur kitlesine hitap etmektedir.

Ali Akbaş'ın şiir evreninde, *Kuş Sofrası* bağlamında değerlendirecek olursak, insanın özü ve öze dönme isteği, evrensel değerler, modernleşen dünya karşısında kişinin yalnızlığı, doğaya kaçış ve doğanın mükemmelliği, köy hayatının güzelliği, köye duyulan özlem, Anadolu topraklarının güzelliği, Türk birliği, tarih ve gelenek içerisinde Türkler, dünyadaki Türklük ve Türk kültürü, milli ve manevi değerler.... tema olarak işlenmiştir. Şairin sanatçı kimliğinde, çocuk şiirlerinden ve çocuk duyarlığından Türklük bilgisi ve kültürüne uzanan bir süreç ve gelişim çizgisi bulunmaktadır. Millî değerler, zevk ve duyarlıklar şiirin dokusunda yer almaktadır. Makalede şiirler tek tek tahlil edildikten sonra Türklüğe ait milli değerler, tarih ve gelenek ile Anadolu coğrafyası çocuk bakış açısından nasıl verilmiştir bunun üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ali Akbaş, *Kuş Sofrası*, şiir, milli değer, çocuk edebiyatı.

* Hacettepe Üniversitesi, Sözlük Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Beytepe Ankara, sdilek@hacettepe.edu.tr

Abstract

Ali Akbaş is one of the representatives of contemporary Turkish literature. *Kuş Sofrası* is the second poetry book of poet. The book received awards in the field of children's literature in 1991. However, the poet does not want to be evaluated only in the context of children's literature. Because the book is designed by the poet with care in terms of content and form, it appeals to all readers.

We can evaluate Ali Akbaş's poetry universe in the context of *Kuş Sofrası*. The themes are here: universal values, the loneliness of nature in the face of the modernizing world, the excellence of nature and the excellence of nature, the beauty of the village life, the longing for the kinship, the beauty of Anatolian lands, the Turkish unity, the Turks in history and tradition, Turkish culture, national and spiritual values In the identity of poet artist, there is a process and development line extending from child poetry and child sensitivity to Turkish knowledge and culture. National values, pleasure and sensitivity are at the root of poetry. After analyzing the poems one by one, national values, history and tradition of Turkishness and Anatolian geography are given in terms of child's point of view.

Keywords: Ali Akbaş, *Kuş Sofrası*, poem, national value, children's literature.

1942 yılında Elbistan'da doğan Ali Akbaş, Türk dili ve edebiyatına gönül vermiş bir sanatçıdır. Daha lise yıllarında şiir yazmaya başlayan Akbaş'ın bir şiiri, açılan yarışmada birincilik kazanınca Kahramanmaraş Lisesi marşı olarak kabul edilir. Bu birincilik, bir anlamda Ali Akbaş'ın gelecekteki mesleğinin ve yaşam biçiminin bir muştusudur denilebilir.

Ali Akbaş'ın bugüne kadar yayınlanmış dört tane kitabı bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi şiir¹ kitabıdır. Şiirler, çocuklar için kaleme alınmıştır. *Masal Çağı* (1983) ve *Kuş Sofrası* (1991). Ayrıca yine çocuklar için yazılmış bir masal kitabı *Gökte Ay Portakaldır* ile *Kız Evi Naz Evi* adıyla kaleme alınmış bir tiyatro oyunu bulunmaktadır. Şairin şiirleri, 2015 yılında *Bütün Şiirler* başlığı altında toplu olarak basılmıştır.

Kuş Sofrası yayınlandığı yıl Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Çocuk Edebiyatı" dalında ödül alırken, 2001 yılında Mariya Leontiç kitabı Makedoncaya tercüme etmiştir. Akbaş'ın şiirleri yurt dışında çeşitli kurumlar tarafından da ödüller almıştır.

¹ Sadık K. Tural (1982: 193-198), şairin *Divan* dergisinde yayınlanan ilk on beş şiirini değerlendirmiştir. Bu ilk dönem şiirlerinde de çocuk teması dikkati çekmektedir. Tural, şiirleri dört tema etrafında toplar: "1. Çocuk sevgisini, hasretini ve çocuk dünyasını işleyen şiirler; 2. Köylü hayatını ana tema yapan şiirler; 3. Muhteşem mazi nostaljisini işleyen şiirler; 4. Siyasî ve içtimai düzenini kurmuş, huzurlu bir gelecek müjdesini tema edinen şiirler." (sf. 196)

Yukarıdaki bilgilere bakılarak Ali Akbaş, sadece çocuk edebiyatının bir temsilcisi olarak görülmemelidir. Ancak gerek çocuklar için yazdığı gerekse büyükler için yazdığı Őirlerde, hem bir baba olarak çocuklarına duyduğu sevgi hem de kendi çocukluk çağına duyduğu özlemin derin izleri bir motif olarak hep yer almıştır. Öte yandan Şairin çocukluk yıllarında zengin bir halk kültürü birikimine sahip olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Masal, efsane, destan, türkü, mani, ninni Şairin kültürel birikimini desteklemiştir. Ali Akbaş'ın Türk dili ve edebiyatı alanında öğrenim görmesi, kendi sanatçı duyarlığı, çocukluktan taşıdığı bu arkaik malzemenin Şiir dili ve duyarlığı kapsamında onda bir sentez birikim olarak ortaya çıkmaktadır.

Ali Akbaş'ın Şiir evreninde, insanın özü ve öze dönme isteği, evrensel değerler, modernleşen dünya karşısında kişinin yalnızlığı, doğaya kaçış ve doğanın mükemmelliği, köy hayatının güzelliği, köye duyulan özlem, Anadolu topraklarının güzelliği, Türk birliği, tarih ve gelenek içerisinde Türkler, dünyadaki Türklük ve Türk kültürü, milli ve manevi değerler tema olarak işlenmiştir. Şairin sanatçı kimliğinde, çocuk Şiirlerinden ve çocuk duyarlığından Türklük bilgisi ve kültürüne uzanan bir süreç ve gelişim çizgisi bulunmaktadır. Millî değerler, zevk ve duyarlıklar Şiirin dokusunda yer almaktadır. İçerik hakkında verilecek bu genel açıklamadan sonra Şiirlerde biçim açısından şunlar söylenebilir: İyi bir dil, seçmeci bir tavır ve kompozisyon fikrine bağlılık.

Ali Akbaş'ın Őiirle yolculuğunda ve Őairlięinde *Kuş Sofrası* önemli bir dönemeç noktasını oluşturmaktadır. Çünkü sanatçı sonraki dönemlerde yazdığı Şiirlerinde açıkça dile getirdiği değerlerin, değişim ve dönüşümün ilk tohumlarını bu kitabında atmaktadır.

Kuş Sofrası ilk olarak 1991 yılında Kültür Bakanlığı Çocuk kitapları dizisi içerisinde yayınlanır. İlaveli ikinci baskı 1996 yılında yapılır. Kitap Yıldız Eviren Kaynak tarafından resimlendirilmiştir. İkinci baskıda toplam otuz üç Şiir bulunmaktadır. Ali Akbaş kitabına bir ön deyiş ile başlamaktadır.

“Aslında ben bu Şiirleri yazarken kimlerin okuyacağını hiç düşünmedim bile. Elimden geldiğince güzel yazmaya çalıştım o kadar. Çocuklar için yazılmış bir eseri büyükler de severek okuyamıyorsa o eser kötü bir eserdir. Unutmayalım ki, çocuklarını aldatanlar, aslında kendileri aldanırlar.

Bugün Dede Korkut Hikâyeleri, Don Kişot, Küçük Prens, Kelile ve Dinme, Bin Bir Gece Masalları güzel eserler oldukları için hem çocuklar hem de büyükler okuyabiliyor.” (Akbaş 1996)

Alıntıdan görüldüğü kadarıyla Ali Akbaş iki temel değerin altını ısrarla çizmektedir. Bunlardan ilki şudur: “İyi bir Şiir yazma gayreti” ki bizim yukarıda Şairin seçmeci tutumu ile

açıkladığımız değerdir. İkinci konu “çocuklar için yazılmış iyi eserlerin büyükler tarafından da ilgiyle okunabileceği ” gerçekliği. Buradan Akbaş’ın doğrudan bir çocuk edebiyatı ayrımına gitmediği görülür. Edebî eser için ölçüt, sanat eserinin güzelliğinde ve mükemmeliğinde aranmalıdır. Dolayısıyla şair için çocuk imgesi bir anlamda, insanlığın özü, bozulmamış ilk evresi olarak algılanabilir. Diğer taraftan çocuğun evreni, Ali Akbaş şiiri için nostaljiyi yaşama ve masal dünyasına geçiş adına bir aracı olmaktadır. Bu tavrı ile yaşadığı çağdan ve mekândan (şehir kültüründen) uzaklaşmak isteyen şair, masal dünyasının huzurlu ortamında kendisini buluverir. Türk kültürü ve tarihine yolculuk da bu basamaktan başlamaktadır.

Kuş Sofrası, her ne kadar çocuklar için yazılmış olsa da kitap, Ali Akbaş’ın şiir evreninde yer alan temel motiflerin birçoğunu örtük bir anlatımla ve çocuksu bir duyarlılıkla dile getirir. Aşağıda sözünü edeceğimiz temalar ve duyarlıklar, Ali Akbaş şiirini, edebiyatımızda romantik şiir anlayışına yakınlaştırmaktadır. Onun şiirlerinde romantizmin izleri derinden hissedilir. Güçlü bir tabiat duygusu, tarihe ve halk kültürüne yakınlık, duygusal anlatı ... olarak algılanabilecek unsurlar ile romantizm, şiirlerin atmosferini oluşturur. Benzer biçimde, şehir hayatından kaçış, doğa ve kır hayatına sığınma düşüncesi de romantik bir duyarlılıkla açıklanabilir. Görünüşte köyden uzakta kalan bir kişinin doğduğu yerlere duyduğu özlem, şiirin derinliklerinde güçlü bir tabiat duygusu ile bir arada verilir. Bir anda masallara konu olan çoban, onun sürüsü ve köpeği, şiirlerin kişileri olur. Yaylasının göğü, yurt toprağı, yalçın kayaları, denizi, ormanı özellikle anılır. Pastoral bir atmosfer şiir dünyasına girer.

Şiirlerde, kirletilmemiş, bozulmamış bir doğa ahlayışı hâkimdir. Doğa, denizi, ormanı, deresi tepesi, yaylaları, bozkırıyla çeşitli biçimlerde karşımıza çıkar. Doğa güneşi, bulutu, rüzgârıyla bir canlılık içerisinde. Gerçek doğa tasvirleri (Toros dağları, bozkırlar, ardıç ağaçlı ormanlar...) masal ve mitolojideki mekân (Çamlıbel, Orman perisi Selcen ..) tasvirleri ile iç içedir. Yukarıdaki örneklerden çıkılarak denilebilir ki, şair gerçek bir doğa tasvirinden yola çıkarak soyut bir mekâna doğru yol almaktadır. Türk kültüründeki temel mekânlar, millî bir zevk anlayışına dönüşmektedir.

Doğa, renk algısıyla (mavi ve mavinin tonları / semavi kubbe / yayla göğü, yeşil, lacivert, kahverengi, kırmızı, mor, sarı /harman / hasat / altın, beyaz) ön plâna çıkar. Açıkça renklerin isminin anıldığı gibi renge göndermede bulunan örnekler de (saç kınası, kar (beyaz anlamında), alev alan sular) bulunmaktadır. Renklerin yoğunluğundan anlaşıldığı kadarıyla bahar (yeşil) öncelikle anılan zaman dilimidir. Baharın canlılığında çiçekler (yaprak, gül, ıtır, leylak, yasemin, iğde) ve canlılar, masal dünyasından süzülerek bize verilirler. Kimi zaman da edebiyatta sıkça konu edilmeyen kır hayatının vazgeçilmez çiçek ve otları anılır: Tavşansakızı, kenger, çiğdem, kuzukulağı ... gibi. Ardından kavurucu yaz ve hasat zamanı anlatılır. Harman tasvir edilir. Kış mutlaka vardır. Ancak zaman anlatımında yaşam biçimlerinin değeri ve

anlamını vurgulamak, o zamanı yaşayan insanı, çok yönlü olarak okura hissettirmek ön plândadır.

Şiirlerde hayvanların canlandığı, gerçek yaşam ve masal dünyası arasında bir yerde olduğu görülür. Kitaba ismini veren kuş imgesi önemlidir. Aldığı sıfatlarla birlikte kuş imgesi, şiirin ana duygusunu üstlenir. “Ak pak martı”, “ak güvercin”, “kartal kapkaraydı”, “kırmızı gaga”, “gümüş tüy” ... örneklerinde olduğu gibi. Şiirde kuşlar tek tek de anılır: Suna, karga, leylek, turna ... Bu kuşların hepsi halk şiirinin de dile getirdiği, Türk kültür hayatında anlamlar yüklediği kuşlardır. İmgesel ve metaforik anlamları vardır. Metinde sözü edilen diğer hayvanlar arasında arı, örümcek, tilki, fare, tavşan, kertenkele bulunur ve bunlar coğrafyamızda her an görebileceğimiz, karşılaşabileceğimiz bir uzaklıkta yer almaktadır. Şair, yerli ve yerel özellikleri ön plâna çıkartmıştır.

Yakıcı güneş ışığının tasviri katı gerçekliği verirken, gecenin anlatımı bu katı gerçeklikten uzaklaşma için bir araçtır. Bireysel olarak anlatılan bu zaman dilimi aynı zamanda sembolik olarak Türk kültürü ve birliğinin, milli ve manevi değerler için simge değerler olması açısından önemlidir. Geceyi imleyen ay ve yıldız motifleri ısrarla dile getirilir, vurgulanır. Ay ve yıldız, aynı zamanda Türk bayrağının dolayısıyla Türk kültürünün, Türk birliğinin sembolleridir.

Ali Akbaş şiiri, genellikle iyimser bir bakış açısına sahiptir. Bunun tek istisnası şehir olarak karşımıza çıkar. Şehir kötülüklerin, sıkıntılarının, mutsuzlukların beşiği olarak anlatılır. Şair, şehir tasvirlerinde şöyle etrafına bir baktığında dikkate değer hiçbir güzellik bulamaz. Apartmanlar, ur gibi büyüyen şehir, trafik, lağımlar, kirli göletler, sarkan elektrik kabloları... ile tasvir edilen şehir, insanı mutsuz eden, onu boğan, ona yaşama alanı bırakmayan bir yerdir. O nedenle dünya üzerinde yaşanan kötülükler, savaşın acılığı, bu şehir sahneleri ile birlikte dile getirilir.

Şair şehrin karşı kutbuna köy hayatı ve tabiatı çıkarır. Şiirlerde halk kültürü çok yönlü olarak ve sembolik değerlerle işlenmektedir. Beşikte çocukların yatması, harmanda ekinin sürülmesi, sütün sağılması ... örneklerinde olduğu gibi. Ekmeğin önemi, tuzun değeri dile getirilir. Geleneğe atıfta bulunur. Halk edebiyatının masal, ninni, bilmece gibi türler, şiirlerin yapısında bir söyleyiş özelliği olarak dikkati çeker. Bazen de tema olarak şiire zenginlik katar. Bu gerçeklik masalarda açıkça vurgulanır. “Ağlayan Ayva, Gülen Nar”. Kimi zaman da masal kahramanlarından söz edilir. Devler, peri kızı olduğu gibi. Kimi zaman da masal diyarı (Kenan ili) anlatılır. Halk oyunlarına (halay, bar) bir göndermede bulunur....

Açıkça Türk tarihine bir gönderme olmamasına rağmen Türk kültürüne ait değerler, İslâmiyet öncesi Türk kültürü, şiirlerin dokusunda yer alır. Örneğin orman perisi Selcen'den söz

edilir. Elif ve Umay yan yana anılır. Elif, İslâmi Türk kültürünün ana karakteri olarak anılırken Umay, eski Türk kültürünün ana tanrıçası olarak anılır. Elif halk şiirimizde geçen sadece bir kadın / sevgili / güzel kız ismi olarak anılmamalıdır. Çok daha derin kültürel anlamları bulunmaktadır. Türk İslâm sanatının özünü oluşturan, Allah'ın varlığı ve birliği kavramlarını üzerinde toplar. Umay İslâmiyet öncesi Türk kültüründe ana tanrıçadır. Doğurganlığı, bolluk ve bereketi sembolize eder. Tüm bu simge değerler, ay ve yıldızın imlediği Türk cumhuriyeti içerisinde anlamlıdır. Dağ ve deniz (su ile ilgili diğer örnekler de burada anılmalı örneğin bengisu, pınar, dere vb.) hem masal mekânı olarak geçer hem de *Oğuz Kağan Destanı*'na kapalı bir gönderme olarak dikkati çeker. Aynı şekilde ışık ve kurt imgesi de çok yönlü bir anlatım içerisinde, metaforik söylemler biçiminde verilmektedir.

Şiirlerde, İslâmiyet ve din duygusu önemlidir (Akbaş 1996: 32). Din bir kültür ve yaşam biçimi olarak anlatılır. Çiçekli seccadesi ile bir nine, şehit anası bir kadın ... gibi. Ramazan ayına, ayrı bir değer ve önem atfedilir. Kimi İslâmi kıssalar (Hz. Yusuf'un kuyusu, Kenan ili) zaman zaman şiir içerisinde yerlerini alır. İslâmi Türk edebiyatının ustaları (Yunus Emre) anılır. Denilebilir ki, Ali Akbaş'ın şiirlerinde Türklük ve İslâmiyet bir sentez halindedir. Burada din daha çok kültürel boyutuyla, Türklüğü niteleyen, zenginleştiren ve derinleştiren yönüyle dile getirilir. Mutlu ve yaşanabilir bir dünya için dünya kardeşliğine giden yolda özellikle bu iki değer önemlidir.

Tüm bu şiir evreninde insan merkezî bir konumdadır. Türk kültürünün temelini oluşturan büyük aile modeli, kadını ve erkeği ile çocuğu ve ninesiyle derin bir anlam boyutunda karşımıza çıkar. Simgesel anlamda anne imgesi, sevgiyi, şefkati, koruyuculuğu, sabrı yani şiirlerdeki tüm olumlu değerleri ve duygu yükünü üzerine alırken; baba imgesi, güç, iktidar ve bereket sembolü olarak karşımıza çıkar. Değerler, baba izleği etrafında anlamını sürekli genişletir sınırları aşar. Sofra, köy, Türkiye Cumhuriyeti oradan da Türk dünyasına uzanan bir genişleme içerisine girer. Sonuçta baba imgesi, İslâm dinini inanç boyutunu da üstlendiği Türklük ile özdeşleşir. Bu genel düşünceyi örneklerle açıklayacak olursak ilk olarak sofra imgesinden yola çıkabiliriz:

Kuş Sofrası isimli şiirde sofra imgesi yemek yenilen yer olmaktan çok soyut bir anlam yüklenmiştir. Çünkü kuşların sofrası olmayacağı gibi şiirde düzenlenmiş bir sofra, yiyecekler ya da yemek yiyen kişiler de bulunmamaktadır. “*Gelin öksüzler gelin / Kırkımız da sığarız / Biz yemeden doyarız*” (Akbaş 1996: 3) mısralarında anne yokluğunda baba imgesi, sofra imgesi ile tanımlanmaktadır. Dolayısıyla kurulan bu sofra, sembolik anlamda, besleyen, doyuran, koruyan, güç ve iktidar olarak algılanabilir. Türk kültüründeki “kırk” kelimesinin burada iki anlamı vardır. Birincisi Türk kültüründeki anlamı, diğeri de babasız / korumasız / kimsesiz her ne kadar

kişi varsa hepsinin bir arada bir g¼¼ altında toplanabileceği gerçeği. Şair buradan millî bir duyarlık içinde insanların birlik ve b¼¼t¼¼nl¼¼k içinde yaşayabileceği d¼¼ř¼¼ncesine ulaşmaktadır.

K¼¼y, var olan b¼¼t¼¼n g¼¼zelliklerin merkezi olarak karşımıza çıkar. Şiirlerde, k¼¼y¼¼n mek¼¼n olarak anlatımından çok ¼¼aęrıřtırdıęı değerlerin vurgusu ön pl¼¼na ¼¼ıkartılır. T¼¼rk k¼¼lt¼¼r¼¼n¼¼n yoğun olarak yaşandığı, t¼¼m niteliklerinin g¼¼r¼¼lebileceęi, tipik özellikler taşıyan k¼¼y¼¼n dar bir mek¼¼n olması var olan değerleri yoğun bir anlatıma d¼¼n¼¼řt¼¼r¼¼r. K¼¼y, coğrafi özellikler a¼¼ısından tanımlanırsa da “¼¼st¼¼m¼¼z yayla g¼¼ę¼¼ / Altımız yurt toprağı” (Akbaş 1996: 3) başka anlamlar da ¼¼stlenmektedir. Bolluk ve bereket (tarlada buğday, hamur, harman, hasat), halk k¼¼lt¼¼r¼¼n¼¼ yaşama bi¼¼imleri, rit¼¼eller, k¼¼y¼¼n b¼¼y¼¼k bir okul olması (insana yaşam bi¼¼imlerini ¼¼ęretmesi ve nesilden nesile aktarması), yaşam bi¼¼imi (ocakta kaynayan ihlamuru, mayalı hamur ile pişirilen ekmeği, derede ¼¼amařırın yıkanması, tarlada ekinin bi¼¼ilmesi vb.) gibi.

Şiirlerde, k¼¼y insanına bir değer atfedilir. ¼¼rnekleyecek olursak, k¼¼y yaşamı i¼¼erisinde genellikle ¼¼obandan s¼¼z edilir. Şair, onun dağlı olarak algılanmasına, insanlar tarafından k¼¼y¼¼msenmesine tahamm¼¼l edemez.

*“Vaktini bilir ¼¼oban
G¼¼n boyu
G¼¼lge saatinde
İşte,
Havada toz duman
İğde kokusuna karışık
¼¼an kaval
Koyun sesine
Laciverte boyanırken ¼¼ardaklar
K¼¼yde akşamdır
S¼¼r¼¼y¼¼ karşılar ¼¼ocuklar*

*Cırlak cırlak
¼¼ř¼¼ř¼¼rler başına ¼¼obanın
'Azıcık amca, azıcık'
Dağarcık dolusu dağ armağanı
Tavşansakızı
Kenger
¼¼iędem
Kuzukulağı
Yalnız sanmayın o dağlı taşlı
Biz yalnızız
¼¼oban bizden yoldaşlı” (Akbaş 1996: 31)*

¼¼oban tabiatın tanığı, k¼¼y¼¼n dinamik ve ¼¼retken kişisi olarak anlamlı ve değerlidir. Asla k¼¼y¼¼k g¼¼r¼¼lmemeli aksine ondaki değer ve zenginlik anlaşılmaya, kavranmaya ve kavratılmaya ¼¼alıřılmalıdır. ¼¼oban, tabiat, yaşam bi¼¼imi ve T¼¼rk k¼¼lt¼¼r¼¼ arasında bir sentez kişi olma konumundadır. Tecr¼¼beleri, doğa bilgisi ile ¼¼rt¼¼řmektedir. Doğayı tanımak ve bilmek, asıl

bilginin kaynağına ulaşmak demektir. Bu aynı zamanda romantik bir duyarlığın şiir dili ile verilmesi anlamına da gelmektedir.

Köy kavramı baba imgesi ile daha bir değer taşır. Baba, örnek ve model insan olarak çocuk gözü ile dile getirilir. Baba, dinî inancı tam, sabırlı, korkusuz, çalışkan, toprağı ile uğraşır didinen ama parası çok da olmayan yüce bir insan olarak tasvir edilir. Çocuk gözüyle anlatıldığı için burada gerçekçi bir anlatım söz konusu değildir. Romantik duyarlık ile baba şiirde yüceltilir, neredeyse destanlaştırılır. Şair bu tavrı ile yanlıdır ve olumlayıcı bir tavır içerisindedir.

Köydeki diğer insanlar da ondan çok farklı değildir. Şiirlerde köy ortamı içerisinde tasvir edilen diğer insanlar, aktif yaşamın içerisinde, hareket halinde anlatılır. Eşeğine binmiş türkü söyleyerek bozkıra doğru yola çıkan Ahmed Ede, yaz sıcağında sıcak toprakta ayağı yansa da gölgesini kovalayarak oynayan bir çocuk, buğday tarlasında çalışan ve uzaktan şalının dalgalanışından karısını tanıyan erkek, kağı arabasının başında bekleyen Durdu Dayı, burnu kanayan ırgat... Tüm bu insanlar, romantik bir anlatımla, sevgi diliyle tasvir edilirler.

Köy bozulmamış her ne varsa, onların yaşandığı / yaşatıldığı yerdir. O yüzden de burada yaşayan köylü, doğasından kaynaklanan bir iyilik ve güzellik içerisindedir. Köy dışında yaşayan ve bu mekâna, bu insanlara uzak çoğu kimse bunu anlayamaz, kavrayamaz bile. Köyde yaşayan insanlar, görünüşlerinin aksine öylesine saf ve temizdir öyle ki kalplerinde, akıllarında hiçbir kötülük bulunmamaktadır. “*Yerinde beğenmediğin, / Hiç almadan veren eller / Yeşerir değdiği yer / Köyümü gör.*” (Akbaş 1996: 51) sözlerinde tasvir edildiği gibi.

Köy, yaşamı ile insanı ile olumlanan, bizim olan, bize özge yerdir. Oradan uzaklaşıldığı zaman güzellikler kaybolur. Şiirde sözü edilen kişi, köy ile bütünleşen güzellikleri, anılarında ve düşlerinde yaşatmaya devam eder.

Türkiye ya da Türklük isim olarak şiirlerde hiç geçmez. Çocuklara yazılan şiirlerde, ay ve yıldız, geceyi, uyku zamanını, masal zamanını kısaca bir zaman dilimini gösterir niteliktedir. Ay ve yıldız, önce hayallere uzanan bir pencere gibi yansıtılır. Orası düşlerin ve masalların diyarındır. Oysa şiirler okunduğu zaman, derin anlamda, ay ve yıldızın imlediği masal ve düşler, bu kez, Türklük imgesine dönüşür. “*Ay-yıldızın gölgesinde / Derilin halay başlasın*” (Akbaş 1996: 9)

Türklük ve onu temsil eden milli ve manevi değerler çoğu zaman bayrak ile tanımlanır. Böylece ay ve yıldız, imgesel anlamda Türk bayrağına dönüşür. Bayrak imgesi de sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisindedir. Böylece çoklu anlatım ve anlam derinliği sağlanmış olur. Örnek vermek gerekirse, bir şiirde bayrak, bebekleri sevme nedenidir. “*Bebeği severiz biz / Biraz bulut / Biraz umut / Biraz şafak / Biraz bayrak da ondan*” (Akbaş 1996: 9) Çocuk,

masumiyetin, hayallerin, geleceğin ve Türklüğün tüm bu önemli değerlerin bir arada toplandığı sentez bir güzelliştir.

Bayrak, Ali Akbaş şiirinde önemli simge değerlerden birisidir. Devletin, iktidarın ve Türklüğün sembolüdür. Bu görüşümüzü destekleyecek bir örnek de “Çağrı” adını taşıyan, 23 Nisan konusunu işlediği şiiridir. 23 Nisan, Türkiye Türklüğü için önemli bir tarihtir. Millet Meclisi'nin açılış günü olan bu gün, Atatürk tarafından çocuklara armağan edilmiştir. Çocuk bakış açısıyla kaleme almış şiirinde, Ali Akbaş hem çocuklara seslenmekte hem de 23 Nisan Çocuk Bayramı'nı coşku ile kutlamaktadır. Bu şiirde, yine ay ve yıldız imgesi vurgulanır.

“Ay-yıldız astık göğe
Mührümüzü bastık göğe
Yükseğe daha yükseğe
Yorulun bayram edelim” (Akbaş 1996: 9)

Böylece milli ve manevi değerler, şiir kitabında, çocuk duyarlığından ve sade bir dille, hemen söyleniverecekmiş gibi, herkes anlarmış gibi, anlatılanlar son derece basitmiş gibi kurgulanmıştır. Gerçek yukarıda da örneklendirdiğimiz gibi böyle değildir.

Ali Akbaş, *Kuş Sofrası* isimli şiir kitabında, romantik bir duyarlıkla şehir kültüründen uzak kalmak isteyen bireyin, köye dönüşünü anlatırken aslında burada verilmek istenen, insanın özüne dönüşü olmalıdır düşüncesinin okuruna aktarımıdır. İnsanın özü, doğal olanda saklıdır. Gündüzün yakan güneşinden, akşamın lacivert rengine ya da gecenin loşluğuna kaçan şair, başını kaldırıp etrafına her baktığında güzel bir doğa parçasını görür. Bakış açısı iyimser ve güzellikten yanadır. Ama bu doğa asla yalnız bırakılmamıştır. Köy, İslâmiyet'in kişiye ve topluma getirdiği huzur içinde, Türk kültürü ve Türklükle anılırken, şiirin tasvir ettiği yüzeysel konumdan derine doğru bir gelişim gösterir. Şehir, karmaşa, acı ve savaş ile özdeşleşir. Bu özdeşleşme, sadece basit bir nefretin anlatımı değildir. Daha derinlerde bir anlam yüküne sahiptir.

Sonuç olarak denilebilir ki, *Kuş Sofrası* isimli şiir kitabında anlatılan değerler görünen anlam biçimleri dışında derinden beslenen bir kültürel birikim ile desteklenmiştir. Anlatılanların basit “mişçesine” kurgulanması, şairin bir aldatmacasından başka bir şey değildir. Şiir okuma serüvenini bu birikim doğrultusunda yönlendiren Ali Akbaş, sanatını kuran temel yapıyı şu mısralarında gizlemiştir:

“Yıldız güzel ay güzel / Elif'le Umay güzel” (Akbaş 1996: 9)

KAYNAKÇA

AKBAŞ, A. (1996). *Kuş Sofrası*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları No: 1320.

AKBAŞ, A. (2015). *Bütün Şiirleri*. Ankara: Bengü Yayınları.

AYTAŞ, G. (1994). Ali Akbaş'ın Şiirlerinde Fikrî Unsurlar. *Bilgi Çağında Eğitim*, Ekim-Kasım-Aralık.

KOÇ, R. (2008). Ali Akbaş'ın Kuş Sofrası ve Mustafa Ruhi Şirin'in Dünya Kardeş Sobe Şiir Kitaplarında Millî ve Manevî Değerler. *Türk Halk Edebiyatı*. Bakü: Kafkas Üniversitesi II. Uluslararası Çocuk Kongresi Bildirileri I. Kitap, 419-423.

KURNAZ, C. (2013), Ali Akbaş ve Şiiri I. *Kardeş Kalemler*, s: 76, Nisan.

TURAL, S. K. (1982a). Ali Akbaş'ın Şiiri Üzerine Bir Konuşma. *Zamanın Elinden Tutmak*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 193-198.

TURAL, S. K. (1982b). “Şiirlerden İzlenimler Yorumlar 6: Ali Akbaş”, *Zamanın Elinden Tutmak*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 163-170.

? (2003). Ali Akbaş. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. C: 1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 51.

Diğer Kaynaklar

<http://www.biyografi.net> (erişim tarihi 18 Mayıs 2010)